

A NOSA TERRA

BOLETÍN QUINCENAL
ANO VIII — NÚMERO 198 — 1.º MARZO 1924

LEMBRANZA

Coincide a saída d'este número co aniversario da morte de Curros, Pondal e Chané, e queremos adicarlle en sinal de lembranza a aqueles tres grandes galegos e ao patriarca Murguía, a quen, o homenaxe que o pobo cruñés viña rendindo todol-os anos aos dous gloriosos poetas e insine músico, fíxose extensivo dende o ano derradeiro. Este mes de Marzal foi o escollido para que o pobo da Cruña en representación de Galicia enteira concurra ao noso cimiterio a colocar frores e coroas nas tumbas onde repousan os catro insines galegos que tanto honraron á Nosa Terra.

Non imos falar n'estas verbas de canto fixeron por Galicia nen do que para ela representan os catro mortos, pois é cousa que temos dito moitas veces e aínda n'este mesmo número figuran traballos con aquel ouxeto.

Limitarémonos somentes a unhas verbas de lembranza querendosa, que non morrerá endexamais, e que sirvan de introito ao número presente.

A NOSA TERRA adícalles hoxe este número da súa patriótica ringleira con fervente admiración e recordo que acrescenta os anos que pasan, e a "Irmandade da Fala" da Cruña, escola de bós galegos, rendiralles pol-a súa parte o homenaxe que adoita anualmente.

Quizais que o d'este ano non poida ter a libre expansión que tiveron os pasados, xá que as circunstancias son outras e hai que contér en moito a expresión de canto siñifique exaltación dos valores propios. Mais non importa.

Non por eso, cada ún de cantos sentimos na concencia a chamada da Terra Nai, deixaremos de rendir, ademais do público homenaxe, outro máis íntimo en recollimento intenso das nosas almas, lugar sagrado onde ninguén, por moita forza que teña, pode penetrar, pensando, sen temor ao impedir lento, no que realmente para Galicia representan as grandes figuras de Curros, Murguía, Pondal e Chané.

Que cada galego estude na hora presente, como en todas, á obra galeguista que eles nos deixaron é canto agora podemos aconsellar.

E non queremos rematar estas verbas sen que leven tamén un recordo inestinguible para outros galegos bós e xenerosos que durmen nos cimiterios cruñeses cal son Francisco Tettamancy, Marcial del Adalid e os nosos irmáns na Idea Ricardo Carballal e Xorxe Parga.

Todos eles repousan na paz da nosa Santa Terra pol-a que traballaron deixándonos ben marcado o camiño a seguir por quenes cobizamos a súa redención.

Murguía, Curros, Pondal, Chané

¿Qué decir, que se non dixera xá, d'estas catro gorias galegas? Os seus nomes gloriosos son d'abondo para se definir a si mesmos e diñ mais do que eu podería decir n'estas verbas de cariño e lembranza patriótica.

Así como todol-os pobos ben definidos teñen tamén os seus grandes homes, os homes-cumes, Galicia, pobo con modalidades e características propias, ten tamén os seus

homes representativos, únicos, admirables. Entre eles figuran os catro de quen falo.

Murguía, o cerebro privilegiado, o precursor glorioso que nos deixou entre outras obras grandes, unha historia da nosa Galicia onde os galegos de hoxe podemos ollar a grandeza da Nosa Terra en pasados tempos. Onde podemos ver o que fúmos n'outras épocas aprendemos a conocer o noso pasado, o noso orixe.

Historia que léndoa aléntanos a loitar con firmeza pol-o conqurimento d'unha Galicia igual á que él nos amosra no seu libro maxistral e acúcianos a abranguer para a nosa Galicia as grandezas e as liberdades que n'outrora tivo. Murguía foi o pai espiritual e orientador das novas xeneracións galegas que teñen a obriga de venerar o seu excelso nome e camiñar co pensamento posto na Terra Nai pol-o camiño que él deixou marcado na súa grandiosa obra.

Curros. O barudo sementador do Ideal santo e nobre. O defensor constante da Galicia escrava e dos desherdados da fortuna e privilexios humanos. O galego xeneroso e patriota. O cantor esgrevio das cousas de Galicia e constante fustigador das miserias e cativeces terreas. Deixounos páxinas maravillosas ategadas de santo patriotismo que teñen de ser o devocionario dos galegos de hoxe. O forte troveiro do noso idioma do que deixou dito que non morrerá endexamais. O perseguido pol-as inxusticias dos homes. Corazón nobre e santo, que latexou fortemente n'un intenso amor á Terra e a quen "as mocedades d'estrelas", que él cantou, terán de rendir en todo momento o homenaxe grande a que se fixo acreedor pol-a súa grandiosa e fecunda labor de enaltecimento da Terra Galega.

Pondal. O bardo da raza celta. Cantouna con estrofas maxistras que teñen o sabor das cósas lexendarias. Non foi un poeta popular. Falou para "os bós e xenerosos" e quizais por eso non teña a popularidade que tiveron outros poetas nosos que se adaptaron máis á comprensión das xentes. Se non fixera nada máis abondaballe para a súa glorificación as estrofas virís, rexas e fortes do seu canto aos pinos, ¡o pino galego, árbore simbólico da nosa raza!, que os galegos adoutaron como Hmo da Galicia e cuíos sons fan latexar os corazóns mozos n'un amor á Terra, que ninguén pode definir nen marcar os seus lindeiros. Foi él quen dixo que "a lus virá para a caduca Iberia, dos fillos de Breogán".

Chané. Alma enxebre que sublimizou no pentágrama a nosa xá divina música. A música popular galega atopou n'él un dos máis fieles e intelixentes intérpretes e deixou-nos composicións preciosas que decote atópanse nos beizos dos galegos. Deu grandes días de gloria a Galicia e o seu nome vivirá sempre na lembranza dos galegos de todol-os tempos.

Vede alí catro nomes de todos conocidos e adorados por cantos tivemos a dita de vir ao mundo no chán galego. Admirados e respetados pol-os alleos.

Os catro enalteceron e traballaron pol-a Nosa Terra, adourando e facendo rexurdir as cousas propias. Idioma, costumes, historia. Apóstoles da Santa Idea e visionarios d'un glorioso porvir n'eles temos que ver, os galegos de

Este número foi sometido á censura militar.

agora, o exemplo alentador que nos sirva de insíño para as xeneracións vindeiras.

Unha terra que dá ao mundo estos homes é terra que tén unha alma propia, que non poderá morrer endexamais e que merescer o respecto dos estranos para aquelas cousas que somentes os propios podemos entender.

N'estes momentos de dura proba, que contrasta co exemplo de fóra, para os pobos que viven no círculo estreito e cativo onde vive o noso, a obra d'estos catro grandes galegos tén de ser o bálsamo benfeitor que cure as doenzas espirituais que tivésemos e ao agarimo d'as súas ensinanza, que debemos grabar no noso corazón, agardar por días máis venturosos e felices para a Terra Santa que eles tanto amaron e que agora en pago acóchaos no seu seo con xurdiña e amorosa quentura maternal.

Murguía, Curros, Pondal, Chané, divinos mestres e admirables precursores, n'este día e máis aínda n'estes momentos avivase máis rexamente en min a lembranza e a veneración que decote para vós teño e diante dos vosos nomes escrarecidos renovo, afirmándoo, o voto que teño feito de ser sempre obediente aos vosos mandatos, pensando en todo momento na grandeza e felicidade da nosa Galicia.

VICTOR CASAS.

A Academia Galega

Por noticias particulares sabemos que se pretende nomear presidente d'ela, na vacante do Sr. Martínez Salazar, ao distinto empregado de Obras públicas, exalcalde e expresidente de casi todas as sociedades cruñesas, don Francisco Ponte y Blanco.

Parece que a cousa vai ser un feito e queremos denantes que así sexa facer constar a nosa enérxica protesta contra tamaño disparate.

A Academia, que é a representación máis outa dos nosos valores espirituais, non pode estar presidida por quen en todo momento ten demostrado un enorme desconocemento das cousas de Galicia e que non fixo endexamais nada que lle faga acreedor, non xá ao posto de presidente, senón ao de figurar como académico de número. Mais pase esto que xá está consumado e que ademais non é somentes o señor Ponte y Blanco quen se atope n'ese caso. Pero de ningunha maneira, por dimidade de Galicia e pol-o que significa a Academia, débese consentir que prospere tan enorme cacicada.

Despois de figurar como presidentes da Academia os Sres. Murguía e Martínez Salazar, que teñen fundamento demostrado o seu traballo galeguista, cómo se vai tolerar que ocupe tan elevado e representativo posto, quen é completamente analfabeto en cousas da Terra e a quen ésta nada lle debe? ¿E que non hai na Cruña quen poida ser presidente da Academia con maiores méritos que o que se pretende elixir? Todos sabemos que os hai, e por eso mesmo é máis inaguantable a actitude descastada e noxenta de queques aspiran a cometer a máis grande cacicada que recordará a Nosa Galicia, tan escarnecida de tanto cacique.

Non queremos nós deixar de consiñar a nosa protesta denantes de que tal cousa se cometa, e por eso lanzamos a cousa á pubricidade, agardando que cantos sinten de veras o amor á Terra e cariño pol-as nosas institucións representativas, fáganse eco da nosa protesta e axúdenos a tratar de impedir a realización do feito que censuramos. Agardamos que non seremos, nós sós a protestar e confiamos en que habemos de ver como en Galicia se ergue unha voz unánime de protesta, cousa que nunca se faría con máis xusticia e verdade en ningunha outra ocasión.

Aínda están a tempo os interesados no asunto, de reconecer o seu erro e poñer remedio a semellante anomalía. Queremos agardalo así na seguranza de que se non se atende o noso consello, froito d'unha imparcialidade indubidable, e lévase a cabo o que se pretende, nos seremos tan comedidos para entón e de veras que diremos cousas gordas que xá fai tempo temos ganas de dicir. Outra vez decimos que aínda é tempo de se volver atrás.

***

Estráñanos tamén que se non teña feito xa a elección, que debía ter lugar dentro dos catro meses de interinidade e xa van pasados cinco.

¿Tan difícil é atopar un galego con prestixio e coñecimentos propios para ocupar dinamente tan alto e cobizado sitio? ¿Ou é que aínda está por nacer e agárdase a que medre?

Dionisio Fierros

Ao adicar este número de A NOSA TERRA como merecido homenaxe á cantos co seu talento, co seu arte e co seu amor souperon horar á Galicia, non podemos esquecer aquel pintor que se chamou Dionisio Fierros, autor de cuadros de tanta sona como "A Muíñeira" e "Romería Gallega", "A saída de misa", "Na eira", "Idilio", "O Mayo" etc, etc., que son do pouco que se conserva como obra de arte onde se poida apreciar como na mesma realidade os tipos, traxes e costumes de Galicia.

Non podemos esquecer ao malogrado Xoaquín Vamonde, cuos retratos ao pastel trouxeron revolta a aristocracia madrileña; nen o igualmente malogrado Ovidio Murguía, célebre paisaxista, ambos mortos na mocidade, como Xerman Taibo, outro pintor de mérito.

¡Oh! Que falla está facendo a creación d'un museo onde se recollan as obras dos nosos grandes artistas.

XAVIER FRAGA.

Fume vostede con papel

N O R O E S T E

A tuberculosis produce anualmente na nosa rexión máis de catro mil vítimas

ACABA DE SAIR

"La Lucha Antituberculosa en Galicia"

do Dr. Hervada, que é a obra máis completa que se fixo no noso país encol d'aquela enfermidade

Precio TRES pesetas.— De venda nas principais Librerías.

Verbas do noso patriarca

¡O noso idioma! O que faláron nosos pais e imos esquecendo, o que falan os aldeáns e nos achamos a punto de non entendelo; aquel con que cantaron reis e trovadores; o que, fillo maor da patria galega, nol-a conservou e conserva como un dón da Providencia; o que aínda tén nos nosos labres as dozuras eternas e acentos que van ao corazón; o que agora oídes coma se fose un hino relixioso; o fermoso, o nobre idioma que do outro lado do Miño é a lingua oficial que serve a mais de vinte millóns de homes e ten unha literatura representada pol-os nomes gloriosos de Camoens e Vieira, de Garret e de Herculano; o galego, en fin, que nos da dereito á enteira posesión da terra onde fomos nados, que nos di que pois somos un pobo distinto, debemos selo; que nos promete o porvir que procuramos e nos dá a certeza de que ha de ser fecundo en ben para nós todos.

N'él coma en vaso sagrado en que se axuntan todol-os perfumes, áchanse os principás elementos da nosa nacionalidade, de novo negada e aínda mais escarnecida.

Aquí, nesta terra con límites naturás, con raza, con lingua e historia propias; aquí onde é tan perseverante a fidelidade con que gardamos os recordos do que podemos chamar o noso paraíso, aquí, señores, non importan nen poñen medo as ásperas palabras dos que se din nosos amos. E que teñan en conta que canto mais sufridos fomos, mais dereito temos a non seguir sufrindo; tanto mais fixemos o que lles praceu, tanto mais dereito temos a facer o que nos praz; que tanto, en fin, habedes gritado, que é xa hora que a nosa voz pase por enriba da vosa.

Dito esto, calemos xá, e non pensemos senón no que nos compre. Abramos as nosas almas aos novos pensamentos e deixemos chegar o ar que trae as mudanzas certas. Pensemos que non en valde temos en Galicia os restos d'aquel celeste guerreiro, enemigo da xente de Mahoma.

Homes europeos, homes de Cristo, a victoria está por nós. Homes do Korán, os semitas que aínda erran como sombras pol-as terras de Hespaña, son importantes porque son un perigo e un estorbo. MANUEL MURGUIA.

A xusticia pol-a man

*Aquês que tèn fama d'honrados na vila
Roubáronme tanta brancura qu'eu tiña,
Botáronme estrume nas galas d'un día,
A roupa de cote puñéronma en tiras.*

*Nin pedra deixaron en ond'eu vivira;
Sin lar, sin abrigo, morei nas cortiñas,
Ao raso cas lebres dormín nas campías;
Meus fillos... ¡meus anxos!... que tant'eu quería,
¡Morreron, morreron, ca fame que tiñan!*

*Quedei deshonorada, mucháronm'a vida,
Fixéronm'un leito de toxos e silvas,
Y-en tanto os raposos de sangue maldita,
Tranquilos nun leito de rosas dormían.*

*—Salvádeme, ¡ou xueces!, berrei... ¡Tolería!
De min se mofarón, vendeum'a xusticia.*

*—Bon Dios, axudáime, berrei, berrei inda...
Tan alto qu'estaba, bon Dios non m'ouira.*

*Entonces cal loba doente ou ferida,
D'un salto con rabia pillei a fouciña,
Rondéi paseniño... ¡Ní-as herbas sentían!
Y-a lua escondíase, e a fera dormía
Cos seus compañeiros en cama mullida.*

*Míreinos con calma, e as mans extendidas,
D'un golpe, ¡d'un soyo!, deixeiños sin vida.
Y-ao lado, contenta, senteime das vítimas,
Tranquila, esperando pol-a alba do día.*

*Y-estonces..., estonces cumpreuse a xusticia,
Eu n-eles; e as leises, na man qu'os ferira.*

ROSALÍA CASTRO.

ROSALÍA CASTRO

O 23 de Febreiro fixo oitenta e sete anos que na vella Compostela naceu Rosalía. A nosa santa Rosalía. A mais grande figura galega de todol-os tempos e unha das mais excelsas glorias da Humanidade. O seu nome bendecido perdurará na lembranza da Galicia todo o tempo que a Nosa Terra teña de existencia.

Ela foi a nai da garimosa de todol-os galegos, ela cantou coma ninguén as virtudes e as arelas de redención da Terra Nai.

Para nós, que arelamos tamén a redención da Terra traballando sen acougo no conxuro de tan nobre afán, o nome de Rosalía significa tanto como o mesmo nome de Galicia.

Na subrime autora de "Follas Novas" ollamos decote representada a Terra abenzoada que tanto amamos. Por eso nós, que en todo momento temos no pensamento e no corazón a imaxe veneranda da Terra en que nascimos, temos tamén ao mesmo tempo a imaxe cheia de lús da gran Rosalía.

E nos momentos de mais sufrimento e de mais oustáculos para desenrolar libremente as arelas que ela tivo, revive mais no íntimo da nosa alma o seu nome e todo canto ela nos deixou ao seu paso lumioso a través da vida galega.

Ela, dende o ceo, ollará con amor para quenes loitamos ardentemente pol-o mesmo que ela alentou, e á par que para os seus fillos espiuás terá bendiciós a eito, haberá de ter tamén santas maldiciós para quenes aldraxan e firen ao pobo que ela amou con amor endexamais igualado.

EDUARDO PONDAL

OS PINOS

¿Qué din os rumorosos
na costa verdecente,
o rayo trasparente
do prácido luar?
¿Qué din as altas copas
d'escuro arume arpado,
co seu ben compasado
monótono fungar?...

—Do teu verdor cinguido
e de benignos astros
confin dos verdes castros
e valeroso chán,
nos dés á esquecemento
da inxuria o rudo encono;
desperta do teu sono,
fogar de Breogán.

Os bós e xenerosos
a nosa voz entenden,
e con arroubo atenden
o noso rouco son;
mais sô os iñorantes,
e féridos e duros,
imbéciles e escuros
non os entenden, non.

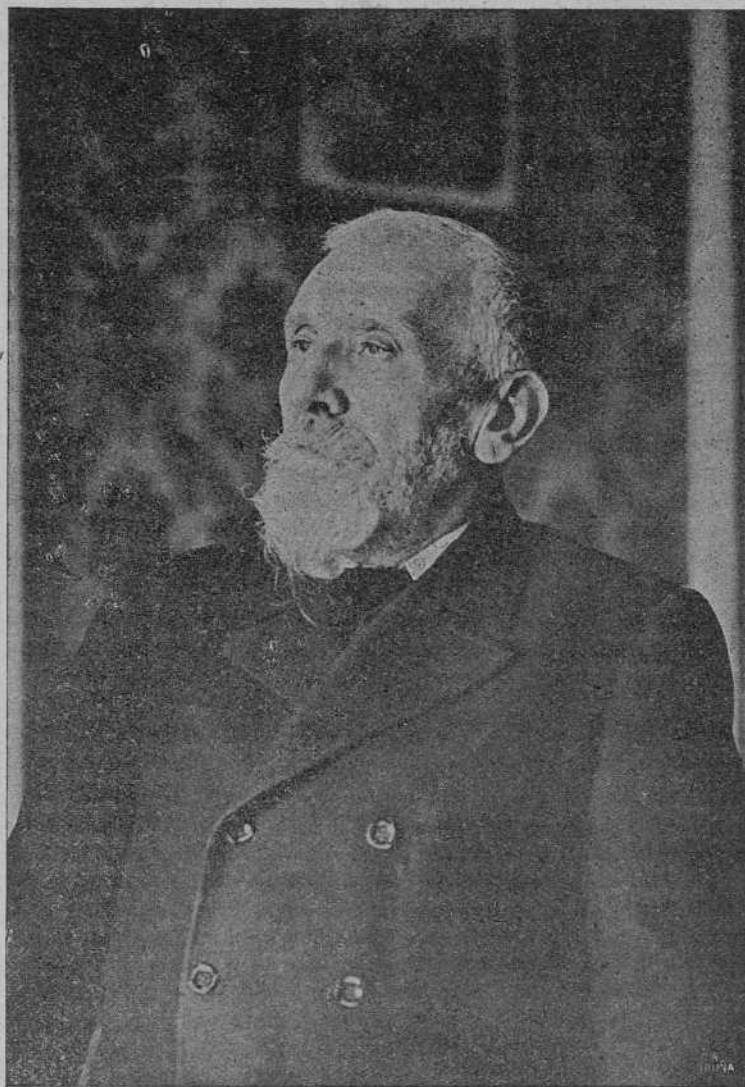
Os tempos son chegados
dos bardos das edades,
qu'as vosas vaguedades,
cumprido fin terán;
pois onde quèr xigante
a nosa voz pregóa
a redenzón da bóa
nazón de Breogán.

Teus fillos zagorosos
en quén honor sô late,
á intrépido combate
dispondo o peito van;
sé, por tí mesma, libre
d'indigna servidume
e d'oprobioso alcume,
rexión de Breogán.

Á nobre Lusitania
os brazos tende amigos,
os eidos ben antigos
con un punxente afán;
e cumpre ás vaguedades
dos seus soantes pinos,
d'uns máxicos destínos,
¡oh grey de Breogán!

Amor da terra verde,
da verde terra nosa,
encende a raza briosa
d'Ousinde e de Froxán;
qu'alo nos seus garridos
xustillos, mal constreitos,
os doces e albos peitos
das fillas de Breogán.

Que á nobre prole insinen
fortísimos acentos;

non mólidos concertos,
qu'as virxes sô ben'stán;
mais os robustos ecos
que ¡oh patria! ben recordas
das sonoras cordas
das arpas de Breogán.

Estima non s'alcanza
c'un vil xemido brando;
calquer requer rogando,
con voz qu'esquecerán;
mais c'un rumor xigante,
subrime e parecido
o intrépido sonido
das armas de Breogán.

Galegos, sede fortes;
prontos á grandes feitos;
aparellade os peitos
á glorioso afán;
fillos dos nobres celtas,
fortes e peregrinos,
luitade pol-os destínos
dos eidos de Breogán.

EDUARDO PONDAL.

PONDAL

Chamóuselle o Bardo, e certamente que ningún poeta galego pode merecer coma Eduardo Pondal ese glorioso e tradicional título tan respetado e querido dos celtas.

Pondal, coma os antigos bardos, foi o cantor dos feitos e das esperanzas de vellos guerreiros, de xefes de tribus da nosa abolencia; conselleiro e guía da mocidade á que, cos seus versos bariles e simbólicos, abriu un camiño de luz reflexente pol-o que intentamos seguir co peito enchido de nobres ideais todol-os que por amor da Patria, recollimos con agarimo de crêntes no mais íntimo do noso corazón a semente espallada pol-o glorioso cantor dos pinos.

Non son quizáis tan conocidas como deberan as composicións admirables do Bardo, porque a súa mesma grandeza non está ao alcance de todas as intelixencias; mais a medida que o tempo pasa, o simbolismo d'elas engrandécese, resprandécese con novas caridades, e os nobres sentimentos que latexan nelas son a mais fecunda semente do amor á Terra e da súa reivindicación que van acadando novos adeptos.

Pondal fora na súa mocidade poeta "en castelan"; mais, cando doente e fatigado do corpo e do espírito acolleuse ao agarimo da terra onde foi nado, aquela terra de Bergantiños onde medran con profusión selvática de vellos boscos druídicos os rexos carballos e os pinos allivos; onde se espallan as gándaras largacías; onde as searas imensas amarelecen estremecidas, pol-o vento soan; onde, en fin, os penedos dos montes lembran os lendarios moimentos célticos, no cerebro do poeta despertaron novas ideas. E daquela cantou c'un acento mais baril, noutra lingua que fixo estremecer os ecos adormentados da raza; cautou en galego e cantou aos galegos, lembrado o podente pasado d'esta Terra e dos caudillos que a fixeran grande, e amostrou cos seus versos enérxicos e proféticos novos hourizontes cara aos que a mocidade galega que cobiza a grandeza da Patria, encamiña os pasos do seu ideal agrandándose en círculos concéntricos resprandecente de luz, coma unha radiante e gloriosa alborada.

Dos seus versos "en castelan" ninguen se lembra ¡ah! mais as estrofas galeguísimas do Bardo non se esquecen, non. Elas son a semente froitificadora que ha facer de cada neno galego un descentente espiritual do nobre cantor dos pinos; un d'aqueles "descententes allivos" de que fala nos seus versos.

Por eso o nome de Pondal é cada vez mais venerado.

LEANDRO CARRE.

Curros Enriquez

Os tempos que vivimos non s'adoitan pra que poidamos dicir en col dos poetas de lingua galega todo aquilo que compón a súa sustantividade subxetiva. Mais trátase de facer unha gabanza, e a nosa voz humildeza tén a obriga de resoar nestes momentos.

A semente está no fondo da asoballada veiga, alí posta pol-os precursores do noso rexurdimento, e canto mais tempo durma nela, mellor acadará as forzas xerminadoras, que os bos e xenerosos agardan con deberer areloso.

Temos que pensar n'aqueles días de tiranía e servidume en que vivía a poboación labradora, precisamente pol-os anos en que s'imprentou a primeira edición de "Aires da miña terra", pra decatarnos do valor e sinificación da obra de Curros. As consecuencias da malfadada guerra carlista,

que deixara envénenada a alma dos seus secretos simpatizadores que s'acollían á nova política; a intransixencia relixiosa que quería matar toda manifestación científica e libre, e que, pol-a pluma do padre Cesáreo, bispo d'Ourense, ceibou a pauliña sobre o autor de "Mirando ao chan"; o caciquismo que tiña entón total-as furias das cousas que se incuban e que saen coas inconscencias das pestes e andacios que por primeira vez fan o experimento no corpo social; todo atafegaba, entullaba, afundía ao pobo galego, que xa traía recorrido un longo calvario, e que somente Deus sabe as espiñas que non porvir o esperan.

Era preciso, pois, que unha alma honrada e podente erguera a súa voz, unxida pol-os óleos da divina poesía, con acentos d'universalidade—que Galicia era un pobo afectado pol-os problemas europeos—e ao mesmo tempo vibrando na espiritualidade galega, no seu propio verbo, tanxendo na mesma lira dos trovadores galaicos, que outrora impuxeran á toda a península as nosas arelas civilizadoras.

Curros Enríquez foi o poeta providencial, o verbo redentor, o ¡ea! que despertou total-as almas dormentes e fallas d'esperanza acuciadora.

A mellor e mais verdadeira historia greca, pra estudar a vida interna d'aquel pobo, son as obras teatrais dos tempos gloriosos d'Esquilo; nada mellor que os "Prometidos" de Manzoni revelan todo un mundo desconocido de sufrimentos, de virtudes e de vicios, que acostumaron a facer uso de procedimentos mais humanos á esa Clío que somente iba calzada coto, e armada de puñal, como a musa da traxedia; fala mais da Hespaña "Don Quixote" que total-as historias daquel tempo, falto de liberdade e de crítica científica para buscar a verdade; e "Aires da miña terra" será o libro eterno, inequescente, que amostará ás xeneracións vindeiras, como sofria, como amaba, como sentía as saudades de redención a sagrada e sempre quirida Nai Terra.

Por eso Curros foi tan popular, por eso os pobos que ren erguer moimentos á súa memoria, por eso todol-os nobres corazóns, que aman a liberdade, que son consecuentes coas leises etnográficas que fixeron a nosa persoalidade, bendicen o seu nome, que xuntamente con Rosalía e Pondal, compreta a trinidad sagra, que decote recibirá a nosa mais agarimosa devoción.

Ben sabemos que hai algún espírito enteco que mais d'unha vez quiso restar sona ao nome de Curros. Son xa conhecidos por todos, e coa súa conduta d'agora ben demostra que as súas protestas de liberdade eran unha hipocresía. Xa Curros adivinaba a existencia dos desleigados cando dicía:

*"Troca en homes de ben estes monstruos,
que nin mesmo que os viran meigallos."*

Curros Enríquez, queiran ou non os desleigados que xesuíticamente queren apouvir a súa gloria, será sempre o noso poeta nacional; que si Pondal fixo renacer o noso etnos céltico coas súas estrofas bárdicas, o autor de "Aires da miña terra" foi o pregron haril e esgrevio que amostrou o camiño do noso porvir e acendeu nas almas o lume pol-a nosa dinificación e liberdade.

ASIEUMEDRE.

A Cruña, 23 Febreiro 1924.

Papel de fumar

NOROESTE

CASTRO CHANÉ

Falar de Chané é falar d'un mago d'a batuta, é méntase un nome que comenzou á correre de boca en boca axiña de sere creadas por Veiga e Montes as colectividades corales en Galicia; é recórdase os trunfos conqueridos polo "Eco", cume que foi d'os nosos orfeós.

Tivo Chané, como é natural, os seus panexiristas entusiastas e censores que se mostraban disconformes; o seu arte era favorable aos comentarios mais apasionados, porque Chané foi un artista de *temperamento*, é decire, un *virtuoso* que cantaba n'o seu orfeón ás obras, coma o seu temperamento lle dictaba; non era, pois, d'ises que se limitan a levar ó compás con mais ou menos precisión ou limpeza, nin un cego executante d'a letra escrita, sinon un artista que por enriba de todo *interpretaba*, é toda interpretación fínase no' dato persoal.

Falar de Chané, como de Veiga e Montes, é recordare unha das épocas de mais afición do noso pobo á música é ao canto, é isa afición n'él tan nativa, o mesmo que toda manifestación artística, debe de sere estimulada, inda que non sexa mais que pol-o interés sociale é por patriotismo, santa palabra que non tería sentido, senon tivera arte na sua médula.

Mentare á Chané, á Montes e Veiga, é recordare a brillante época dos nosos orfeós, que non deben, non, desaparecer anque sí transformárense, pois os coros gallegos d'hoxe, que xa se van apartando da sua finalidade, non poden substituílos.

Adalid, Montes, Veiga, Chané, eiquí os precursores da nosa música contemporánea que honrando a fala meiga de Rosalía, Curros e Pondal, levaron ás valoracións líricas da terra mais aló das fronteiras nativas.

¡Recordémolos! e recordemos tamén aos poetas, aos escritores, aos artista todol-os bós e xenerosos que dormen no chán bendito o *sono de pedra*, e recemos porque o seu espírito rafaguée imperecedero nos aire da nosa Terra.

JOSE BALDOMIR.

Manuel Murguía

N-estes tristes días adicados á recordación dos nosos gloriosos e inesquencidos mortos, o nome do eisimio galego, do mestre de tantas xeneracións de aquel que á coitío chora noso corazón, é un dos primeiros que xurdirá na memoria de todos.

A gran obra do derradeirro precursor axigántase cada vez mais e co correr do tempo compréndese millor de día en día canto laborou pol-a sua terra ben amada, á que deu a concencia do seu propio valimento e á que sinalou a ruta á seguir no camiño dos altos destinos á que está chamada.

A inmortal parexa Rosalía-Murguía é un símbolo e marca na historia do noso meigo terruño toda unha época: ela veu á ser, cal o lazo de amor que os uniu na vida, o lazo que xunta os tempos vellos e os novos que se avecíñan: Foron dous videntes... ¡Loor á sua santa memoria!

E. C. A.

Cartas a meu afillado

A política e a moral privada

Querido afillado:

N-estes tempos en que a necesidade d'unha seria renovación de valores é un xeito de postulado que se escoita por ondequer, véñeme ás mentes o che falar d'un tema vello, que non por vello e esquecido deixa de ter actualidade. Refírome a relación que hai entre a actuación pública e a moral privada dos políticos.

Houbo unha época, ue cecais arrematou cò século dazanove, en que pr'as xuventudes literarias constituía a bohemia unha necesidade estética. E non había rapaz dado ás letras—sobre todo á poesía—ou á pintura, que se non coídase obrigado a amostrarsre entremedias das xentes con longas guedellas mal coidadas e traxe esfarrado e co'a cara estigmatizada pol-o descoído e o vicio. Por unha aberración do xuício, confundían o efeuto co'a causa, e tardaron en decatarse de que si as belas artes deixaban de por vida encanfurnados na miseria ós mais outos xenios, non era fácil chegar a xenio con solo imitar por fora, na sua aparencia externa, que poida dar repudiaban eles os primeiros, ós homes de raro talento mais favorecidos pol-as musas.

Ese tempo pasou. A mocidade d'agora cultiva as artes limpa e ben posta. Non lle preocupa decil-as cousas mais subrimas despois de tomal-o baño e locindo—si pode—un traxe feito pol-o xastre de moda. Loubemol-a mudanza.

En política douse un tipo na pasada centuria que nos deixou en herdo aquel falso concepto de que che falo ao encomenzo. E o político romántico. Peón de total-as asonadas e revoltas, espírito inqueda e soñador, tiña un posto ben definido é asiñalado nas hostes revolucionarias que tanto abundaron no século pasado. Era home de medias leituras, disposto sempre ao sacrificio pol-a causa liberal. As suas ideas eran tal vez tan pouco profundas como as raíces dos cabelos rizos que, xeneralmente, saíanlle por debaixo do seu chapeo. Nos tempos tranquilos, si o trunfo dos seus ou a sorte llo permitían, vivía entregado a todo xénero de diverticiós. Alternaba as conxuras co'a vida galante. As mozas bravías, o viño e o xogo eran unha parte integrante—e non pequena—da sua idealidade. Mais como non fondo abundaba en xenerosidade, non se desdébñaban do seu trato nin da sua compañía os homes de maor alcurnia inteleutual e de mais acreditada austeridade do bando a que él pertencía. Era necesario, e era human, disculpal-os seus erros. E por eso douse en decir que "aos poli-

tico solo se lle debe xusgar pol-os seus feitos na vida pública”.

Baixo o manto proteutor de esta sentenza, continuou producíndose, anque dexenerado, este tipo de home político sin un estreito conceito da moralidade privada e con sobradas promesas de austeridade na súa actuación pública. Home incapaz de roubar, pero disposto a “birlarlle” a muller ao viciño, a pasar unha noite de cabaret entre cortesanas que empregan “estupafacientes” e a xogar a súa fortuna a un cabaliño ou a souta d’ouros. Todo un home de mundo.

Coido que a él lle debemos, n-unha parte non pequena a relaxación n-os costumes públicos do noso país, e que si se quer de veras rexenerar a España, cómprenos antes de nada acabar con él e cō tópico que lle deu acougo.

Para a vida pública non poden servir sinon homes d’unha austeridade e unha virtude exemprar. Non se pode ademitir que n-un mesmo individuo se dea para o privado, para o que a él presoalmente se refira, unha ética elástica, según as súas necesidades fisiolóxicas ou seus desvíos psicolóxicos, e para a política outra ética estreita, axeitada a outa misión d’un director de pobos, d’un gobernante. Por forza ten de existir sempre unha única raíz ética, quer se trate dos feitos particulares do home público, quer da súa conduta política.

E este é, xustamente, n-o meu parecer, un dos valores que se debe renovar. Que non se repita a inxusticia de que mentras s’alcuma e repudia a Salmerón e Azcárate por unha evolución ideolóxica conscente, se deixe vivir tranquilos, baixo unha criminal tolerancia pública, a homes que, sin o valer de aqueles, viven en perenne contradición. E mester acabar c’os señoritos entremetidos n-a política, que son a prolífica semente do noso caciquismo.

A tí e aos do teu tempo, afillado, vos compre facer esta patriótica labor. E como non é facil para un rapaz o analizar a un home que engaiola ás xuventudes con belas promesas en proclamas, mitins e conferencias, resumirei o meu consello n-unha formula vulgar, mais que tí as de entender:

Si o político que intentas seguir é home de historia galante, non-o sigas: pode comprometer o porvir da tua patria por un capricho de rameira, un desvario alcohólico ou un falso golpe do azar.

ARTURO TARACIDO.

Sánchez-Miño e Jambrina

Non podía faltar hoxe unha lembranza para estes dous artistas do noso arte escénico.

Eduardo Sánchez Miño e Bernarda Bermúdez Jambrina foron os primeiros que en Galicia intentaron a creación d’unha compañía dramática galega. Foron os primeiros que levaron ao teatro o seu espírito apasionado e a súa concepción de grandeza estética para servir con valentía e fé un arte d’aquela rudimentario, que ao impulso do seu esforzo artístico deu os primeiros pasos seguros e firmes.

Non foron certamente estes actores comparabres a un Fontova ou un Borrás na Cafaluña, mais a súa actuación curta, demasiado curta para os seus desexos e para as esperanzas que neles puxemos algúns namorados do Teatro Galego, deixou postos os cimentos do gran moimento que se vai erguendo na nosa terra coas novas producións dramáticas.

Sánchez Miño, o mestre, que adprendera do gran actor Mario a súa arte de emoción, pois na súa compañía traballou algún tempo, era un home todo ideal e todo pasión que sabía dar aos personaxes que encarnaba a realidade, a vida con que alentaban na

escena, cautivando o público co seu arte sobrio coa intensidade dramática que imprimía á súa voz, moduladora de todol-os sentimentos.

Jambrina, mais vivo, mais vehemente, tiña tamén o poder de entusiasmar, inda que menos artista que o seu mestre, coa simpatía da súa figura e da súa voz, que axudabánlle moito á caracterizar os personaxes de Antón, en “A Ponte”, de Paulos en “Mareiras” etc aos que nos momentos dramáticos ou agarimosos sabía darlle a expresión de varil gallardía ou a ternura toda que tales escenas requirían d’un xeito inimitable.

E ao lembrar á estes dous disgraciados artistas, un d’eles, Jambrina, morto nun accidente en plena mocidade e cando a gloria encomenzaba a nimbarlle a tésa, traballando ao fronte da súa compañía; o outro vencido pol-a vida, soñando aínda nas súas derradeiras horas na consitución d’unha nova Compañía Dramática Galega, non podemos esquecernos d’aquela rapaza que co’eles compartiu aprausos, traballos, e espranzas, morta tamén moi nova, a señorita Xulia Anguita.

Queiran os ceos que Sánchez Miño e Jambrina teñan continuadores, e que o que eles iniciaron nun intento nobre que os honra e pol-o que merecen agradecimento dos bós galegos, sexa logo unha gloriosa realidade para a nosa Terra.

RAMON ALVARIÑO.

LECTURAS

EL PAZO.—Armando Cotarelo Vallador.

Eis unha novela galega. Hai moitos libros por ahí adiante que ostentan con fachenda, e por pura fachenda, estes títulos que non merecen. “El Pazo” si, merez os honrosos nomes de novela e de galega. É como tal leimola con fonda satisfacción: a satisfacción que produz como obra de arte, chea de vida, ategada de beleza e de emoción, e a satisfacción tamén de ver unha novela na que se refrexa a vida das vilñas galegas; onde viven vellos fidalgos apegados ás grandezas dos seus abós inda que sometidos á triste realidade dos tempos presentes cheos de penurias, e onde os vellos ciroláns metidos a caciques van adonándose de todo; facendas, concencias, vidas... E simpática nesta obra a tendencia, representada pol-o estudoso e emprendedor Xavíer a intensificar a vida industrial da rexión de cara ao progreso. A idea da gran fábrica de pasta para papel merez ser recollida e levada a praitica.

E pois “El Pazo” unha fermosa novela, prácida ás veces, ás veces fondamente tráxica, onde vibra tamén unha orientación de vida nova que quixéramos ver contaxiada á mocidade galega.

Os nosos parabens ao ilustre autor.

LAS CIUDADES DEL CAMINO.—Daniel Martínez Ferrando.

É un libro de viaxes por Italia. Un libro en cuas paxinas, belamente escritas por un poeta, están maravillosamente expresadas as impresións recollidas pol-o seu espírito de artista, nunha forma que cautiva, distinta de total-as vulgares narracións de viaxes, que xa podemos apreciar no seu libro anterior “A Través de Galicia”.

En “Las ciudades del camino” hai palpacións de vida intensa e hai descripcións que marcan unha tendencia nova na maneira de ver os pobos por onde pasou o inqueda viaxeiro sentimental.

Agradecemos ao distinto escritor o seu valioso presente.

Introducción aos "Aires da miña Terra"

*Escribir nada máis pra unha provincia
Ou, com'os povos árcades fixeron,
Escribir sobre a casca dos curtizos,
Cáxcque todo ven i ser o mesmo.*

*A nosa vos, na soledá perdida,
Morrerá sin deixar xiquera ise eco
Que a brisa malencónica do outono
Deixa na capa azul dos ameneiros.*

*Non pode ser tampouco d'outra sorte:
Pasarón xa, pra non volver, os tempos
En que o linguaxe era unha cifra máxica:
Fácele solo ca sacerdote hebreo.*

*As xeutes tristes que no verbo humano
Fecuran os ideales que entreveron
Canao o vate interrogan, novo Oráculo,
Queren revelaciós, que non misterios.*

*Y-escribir nunha lingua conecida
D'aquelles solo que onda nós naceron,
¿Qu'é sinen responder esas preguntas
En revesgados xeroulifos pérsicos?*

*Todo tende á unidá, lei, d'entre todas,
A mais inescorrible do Progreso;
Y-él que de cen naciós un pozo fixo,
Un idioma fará de cen dialeutos.*

*Como paran no mar todol-os ríos,
Com'os rayos do sol paran nun centro,
Todal-as linguas han de parar nunha,
Qu'hemos de falar todos, tarde ou cedo.*

*¿Por qué botar ao público este libro
Si a división dialéutica condeno?
Diredes, con razón, os que leades,
Si as lédes, estas páxinas. Diréivolo:*

*Cando total-as linguas o fin topen
que marca á todo o providente dedo,
E dos vellos idiomas estinguídos
Sola unha fala universal formemos;*

*Esa fala pulida, idioma úneco,
Mais qu'hoxe enriquecido, e mais perfeuto,
Resume das palabras mais sonoras
Que aquelas nos deixaran como en herdo;*

*Ese idioma, compendio dos idiomas,
Com'unha serenata pracenteiro,*

*Com'unha noite de luar docísimo,
Será—¿qué outro sinón?—será o galego.*

*Fala da miña nai, fala armoñosa,
En que o rogo dos tristes rube ao ceo
Y-en que decende a prácida esperanza
Aos afogados e dóridos peitos;*

*Fala dos meus abós, fala en que os parias,
De trévoa e polvo e de sudor cubertos,
Piden á terra o gráu da cór do sangue
Qu'ha de cebar a besta do laudemio...*

*Lengua enxebre, en que as ánemas dos mortos
Nas negras noites de silencio e medo,
Encomendan aos vivos as obrigas
Que ¡mal podados! sin cumprir morreron.*

*Idioma en que garulan os paxaros,
En que falan os ánxeles cos nenos,
En que as fontes solouzan e marmullan
Entre os follosos álbores os ventos;*

*Non, ti non morrerás, cética musa
Náda da Suevia nos chouzales pechos,
Ultemo amor do páledo Macías,
Atravesado o corazón c'un ferro;*

*Fecundo nime do úneco Rei sabio
Que no solío d'España tivo asento,
Arpa inmortal da doce Rosalía,
Do infortunado Añón himno postreiro;*

*Ti non podes morrer...! Eso quixeran
Os desleigados que te escarneceron!
Mais ti non morrerás, Cristo das linguas;
Non, ti non morrerás, cuh Nazareno!*

*Apóstol teu, aunque o mais ruín de todos,
Pr'onde quer levaréi teu Evanxelio,
O fatelo vistindo de inominia
Que fra mofa nas costas che puxeron.*

*No teu nome, por terras e por mares
Ofeceréi paz e salú aos enfermos,
Falareilles da patria aos desterrados,
De libertade e redención aos servos.*

*Anunciaréi o día do teu triunfo
Por cibdades e vilas e desertos,
E si por te anunciar me apedrearen,
¡Inda ao morrer te mentarán meus beizos!*

M. CURROS ENRIQUEZ.

FESTAS GALEGAS

Cantigas da Terra

O veterano e sempre apraudido coro cruñés celebrou un novo festival no Teatro Rosalía Castro.

E maravillosa a interpretación que lle da o mestre Fernández Amor á intensa "Nègra Sombra", Tamén "A Alborada" do inmortal Veigo foi moi ben cantada. Gustounos pouco en troques "O meu nenño", quizaveis por falla d'ensaio, non ben matizado.

Nó tocante a música popular que interpretou o coro, xa lle temos ouvido cousas mellor cantadas; non hai que se dormir nos loureiros.

A seición de declamación interpretón medianamente "Tolerías" de Carré Alvarellos.

Nón nos espicamos por qué "Cántigas da Terra" concede tan pouca importancia a unha parte dos festivos que fai desmerecer o conxunto da agrupación.

Foliadas e Cantigas

Tamén este coro de Pontevedra celebróu festivos en Santiago e Ferrol colleitando moitos aprausos.

Representáronse a comedia "A morriña" e o pasatempo "A dona do Agrario" de Parada Viso que foron apraudidos.

O coro "Foliadas e Cántigas" gustou moito, tendo que repetir algunhas cantigas para compracer aos entusiastas aprausos e vivas do público.

A festa rematou co himno entre atoadores vivas a Galicia.

En poucas verbas

Nas Filipinas lóitase pol-a independencia; lóitase tamén por sostér e afinar o idioma hespañol en contra do que os dominadores pretenden impoñerlles como lingua oficial.

¿Por qué, si os tagalos falan un idioma, intenta prohibirlos e meterlles á forza outro?

¿Por qué, si queren a liberdade para a súa terra, e a merecen, asoballalos pol-a forza?

Eses heroicos loitadores son irmás espirituales nosos, e temos que ver con simpatía a súa nobre actitude.

* * *

Temos novas Diputaciós e novos Concellos.

Ao parecer, das primeiras sairá a "Mancomunidade Galega". ¡Ogallá! Eso sería unha boa obra inda que de momento non fose todo o perfecta que deba.

Dos Concellos, ¿sairá algo proveitoso para a nosa terra?

Un dos novos rexidores da Cruña é aquel Vilar Ponte, que non hai moito tempo predicaba o "arredismo". Agardamos que a súa actuación marque nun fondo senso galeguista o seu paso pol-o Concello.

* * *

Entre os novos rexidores e no posto de primeiro teniente de alcalde figura un señor que cando se invitou para falar no mitin para pedir o ferrocarril a Santiago, dixo pouco mais ou menos estas verbas:

—Yo estoy alejado de toda actuación pública y nó quie-

ro preocuparme más que de mi vida privada y de mi profesión de abogado." ¡Se acabaron los lirismos!

Se este é o seu programa, apañada está a Cruña.

Os demais señores son todos moi boas persoas.

* * *

Os que se chamaban "apolíticos" está agora metidos en todol-os Concellos e en total-as Diputaciós.

Folgámonos moito d'eso. Nós dixemos sempre que todo cidadán debía intervir na política para contribuír co seu esforzo á que as cousas se fixeran ben; a actitude adoptada pol-os "apolíticos" de antes próbanos que nós tiñamos razón, e ao cabo convencéronse.

A non ser que denantes falaran en apoliticismo por non ter un currunchiño onde se "colar".

* * *

Hai "coincidencias".

Mentras en Hespaña imponse o castelán como lingua oficial nas Filipinas impídese falalo por todol-os medios.

E os xornaes hespañoles atopan ben o primeiro, mais censuran o segundo.

Prensa rexional**"El Pueblo Gallego"**

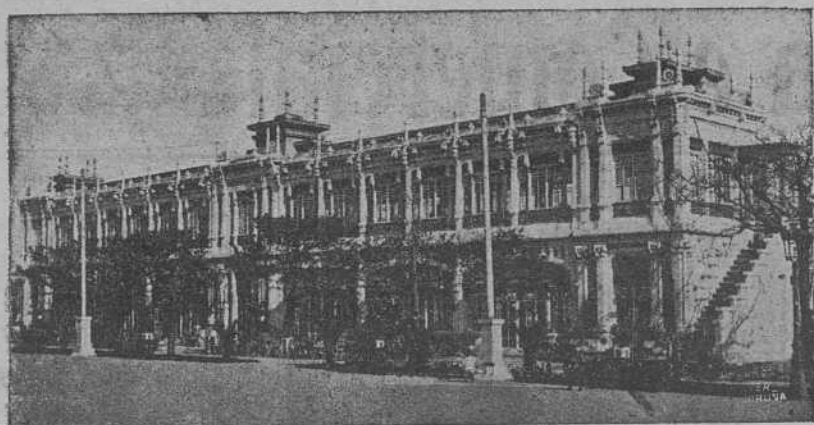
Dende fai poucos días, a prensa galega conta c'un novo xornal que ven casi a cubrir unha necesidade. A de dar á nosa prensa, por agora aínda carente de modernidade e amplitude, un novo carácter e unha nova forma que ogallá teña moitos imitadores. Acaba de saír en Vigo, no pobo irmán, un gran rotativo que leva por nome "El Pueblo Gallego". Diríxeo o cultísimo escritor e brillante periodista Ramón Fernández Mato e na súa redacción e colaboración intervirán algúns dos millores literatos galegos.

Na longa e escollida ringleira de colaboradores ollemos nomes para nós tan queridos como os de Luguís Freire, Vicente Risco, Peña Novo e outros.

Aparece "El Pueblo Gallego" con un matiz fundamentalmente galeguista, sñiceiro e sentido, non facendo de tan outo sentimento un tópico para engaiolar a parvos como tantas veces temos visto, que merese as nosas gabanzas.

O novo xornal terá de conquistar longa vida se ha de continuar tan ben como comenza. Falla fai en Galicia, tan orfa de boa prensa, xornás como o que nos ocupa. Diremos somentes na súa gabanza que como galegos felicitámonos da saída do novo colega que con nosco ven a compartir a patriótica labor de traballar pol-a nosa Galicia, e como coruñeses envexamos ao pobo vigués que conte entre a súa prensa local con un periódico tan moderno e tan bon como "El Pueblo Gallego".

Aos seus fundadores a nosa entusiasta e sñiceira felicitación e para o novo colega o desexo de que conquira unha vida extensa e prena de loureiros.

Edificio do «Kiosco Alfonso» - Paseo de Méndez Núñez

Kiosco Alfonso

Situado no centro do paseo de Méndez Núñez
É o preferido do público. O mellor local de verano

Gran Restaurant NO PISO ALTO

Fermoso Salón-Comedor

Luxosa instalación

Servicio esmerado

Cuberto: 4'50 pesetas

BANCO HISPANO-AMERICANO

==== MADRID ====

Capital: 100 millós de ptas.

Dirección telegráfica: HISPAMER

SUCURSAES E AXENCIAS

Albacete, Alcoy, Alicante, Antequera, Badajoz, Barcelona, Bilbao, Cádiz, Calatayud, Cartagena, Cruña, Cabra, Cáceres, Castellón, Ejea de los Caballeros, Figueras, Granada, Gerona, Huelva, Huesca, Játiva, Jaén, Jerez de la Frontera, Logroño, Las Palmas, Lérida, Lorca, Málaga, Murcia, Olot, Palma de Mallorca, Pamplona, Ronda, Sevilla, Soria, Tanesa, Tudela, Valdepeñas, Valencia, Valladolid, Villa Franca del Panadés e Zaragoza

Compra e venda de valores hespañoes e extranxeiros. — Custodia de alhaxas e valores. — Desconto e cobro de cupós, títulos amortizados e billetes de Lotería.

Troque, compra e venda de billetes e moedas extranxeiras. — Cartas de creto, e xiro sobre todol-os países. — Cobro e desconto de letras. — Préstamos e contas de creto sobre valores nacionaes e extranxeiros. — Contas correntes en pesetas nas que abona intreses aos tipos seguintes;

2	por	100	ao ano nas cartas disponibles,	à vista.
2 1/2	por	100	id. id.	a 3 meses data.
2 3/4	por	100	id. id.	a 6 id.
3	por	100	id. id.	a 1 id.

Tamén abre contas en moeda extranxeira abonando intreses a tipos convencionaes.

Banco Español del Río de la Plata

Sucursal na Cruña - Casa matriz: BÓS AIRES
FUNDADO EN 1886

Capital. . Pesos 100.000.000'00 m/ ou sexa Ptas. ouro 220.000.000'00

Fondo de reserva (ineruida prima a recibir) Pesos 50.055.224'97 m/ ou sexa Ptas. ouro 110.121.797'93

Ten sucursaes nos puntos seguintes:

REPÚBLICA ARXENTINA: (Casa matriz, Bos Aires), ROSARIO DE SANTE FÉ, BAHÍA BLANCA e principais prazas da República

NO URUGUAY: MONTEVIDEO — NO BRASIL: RIO XANEIRO

EN EUROPA: MADRID, BARCELONA, VALENCIA, VIGO, BILBAO, A CRUÑA, SEVILLA, PARÍS, LONDRES, XÉNOVA E HAMBURGO

A Sucursal da Cruña encárgase de efectuar por conta dos seus clientes toda crás de operacións bancarias nas condicións máis favorabeis e acretará intreses nas contas correntes, tanto en pesetas como en moedas estranxeiras a tipos excepcionalmente ventaxosos

En conta corrente, intrés anual	2	por	100
En Caixa de Aforros, con libreta hasta 1.000 ptas., ...	3	»	»
En prazo fixo de tres meses	3	»	»
Idem id. 6 meses	3 1/2	»	»
Idem id. un ano.	4	»	»
A máis prazo		convencional	

Dirección telegráfica y telefónica: SPAINBANK.

Vida Marítima e Comercial

Compañía Naviera "Stinnes" (Hugo Stinnes Linien) HAMBURGO

Servicio regular de vapores correos a os portos
do BRASIL, MONTEVIDEO e BOS AIRES
PROISIMAS SAIDAS DA CRUÑA

GENERAL BELGRANO 3 de Marzo

Ademitindo carga e pasaxeiros de cámara, terceira especial e terceira ordinaria.

Precio en Cámara..... Libras 42,10

Precio do pasaxe en terceira crás..... 422'60 ptas.

Idem en camarotes pechados ..... 442'60 »

(Incruidos todol-os impostos)

Os pasaxeiros deben solicitar as prazas co'a maior anticipación, presentándose n'esta Axencia CINCO DIAS antes da saída do vapor.

Para informes dirixirse ao Axente da Compañía:
Roxelio Fernández Conde.—Feijóo, 4, baixo.—A Cruña.

Paraguas ou Sombrillas

Danse a calquer persoa que, franqueando a resposta, escriba a

Rua da Atalaia, 18

Lisboa

(Portugal)

Lloyd Real Holandés

AMSTERDAM

SERVICIO POSTAL RAPIDO A AMERICA DO SUR

Próximas saídas da CRUÑA para Pernambuco, Bahía, Río Xaneiro, Santos, Montevideo e Bos Aires.

Precio en terceira crás
(incruídos impostos)

Correo rápido **Orania** 23 Febrero 442,60 ptas.

Correo rápido **Gelria** 5 Abril 442,60 ptas.

Ademiten carga e pasaxeiros de 1.ª, 2.ª, intermedia e 3.ª crás. O vapor «Zeelandia» somentes ademite carga e pasaxeiros de 1.ª, intermedia e 3.ª crás.

Todos estos vapores teñen a disposición dos pasaxeiros que viaxan en terceira crás corrente, amplios comedores fixos, magníficos fumadores, cubertas resguardadas, cuartos de baño, duchas, etc., levando para servizo dos mesmos Camareiros, Enfermeiros e Cocineiros hespañoles.

Nenos menores de 2 anos, gratis; de 2 a 10, medio pasaxe; maiores de 10, pasaxe enteiro. Para cumprimentar as disposicións arxentinas é indispensable que todo pasaxeiro presente a documentación con CINCO DIAS de anticipación á data de saída do vapor.

Para precios de cámara e prazas disponibles o Agente general da Compañía en Hespaña: D. RAIMUNDO MOLINA E COUCEIRO, Consignatario. Representante xeneral da Compañía en Hespaña.—Marina, 22.—A Cruña.

Sobriños de José Pastor

BANQUEIROS

Casa fundada en 1776

A Cruña, Vigo, Lugo e Orense

Almacés de ferros, aceiros, metás, ferramentas e toda crás de ferretería

Fernández, Torres y C.ña

Casa central: A CRUNA

Linares Rivas, núm. 12

SUCURSAL: Cantón Pequeno, 9 e 10

Teléfonos... } Urbano 75 e 78
                          } Interurbano 49

VIGO

Urzáiz, número 1 Teléfono 253